

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. Quam causalitatem finis sibi vendicet?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

comparatione intentionis ipsius finis, hæcque eius effectus censendus est. Secundo idem suadeo, quia omnis actio humana, & deliberata est effectus finis, siue propter finem, ut omnes Theologi docent cum D. Thoma 1.2. qu. 1. art. 1. corp. ibi: *obiectum autem voluntatis est finis, & bonum; unde oportet, quod omnes actiones humanae propter finem sint.* Ad primam rationem oppositam: fieri aliquid gratia alterius, sicut ad effectum finis oportet, non est præcisè fieri amore alterius, sed etiam fieri ob bonitatem alterius cognitam: cum ergo amor finis ob bonitatem eius cognitam fiat, sanè gratia finis fiet, eiusque effectus censendus est. Ad secundam rationem: cap. 5. perspicue constabit, cur bellum propter finem non operentur, ut vt amor finis eius effectus sit.

13. Secundo dubitari solet: an electio mediorum sit propter finem, eiusque effectus? Nonnulli, quos suppressis nominibus citat Arriaga d. 8. Physic. sect. 7. censent, electionem mediorum non esse propter finem, eiusve effectum; solumque id convenire posse in executionem mediorum, quia solum id est effectus finis, eumque propter, quod amatur propter finem, velut vtile ad eius consecutionem: at electio mediorum hac ratione non amatur, sed potius per eam media amantur. Verum hic loquendi modus (de re enim constat) sequendus non est, quia id est effectus finis, eumque propter esse potest, quod ex intentione finis causatur: at electio mediorum ex intentione finis causatur: equidem, sicut conclusio formalis est propter obiectum præmissarum, quia ex assensu illius obiecti oritur, quamvis alium assensum reflexum non terminet, quo quis conclusioni formali propter præmissas assentiat, ut compertum est; ita similiter, ut electio mediorum sit propter finem, opus non est, ut terminet amorem aliquem reflexum, quo tanquam vtilis ad finem ametur. Tertio dubitari solet; an executio ipsius finis sit effectus finis, siue propter finem? Haud pauci negant, quia finis, iuxta Aristotelem, est, cuius gratia cætera sunt: at finis ipse inter cætera, siue alia à se numerari nequit: ergo finis non definitur causa sui, sed causa aliorum à se; ac proinde non sui, sed aliorum causa esse poterit. Deinde si executio finis esset effectus finis, finisque causa sui ipsius; pari ratione causa efficiens sui ipsius causa esse posset: consequens autem absurdum est. Verum oppositus sentiendi, & loquendi modus communior, veriorque est: qui enim finem executioni mandat, eum exequitur propter aliquid; sicut etiam media propter aliquid exequitur: alias magis temere, & inconsulte finem ipsum, quam media ad finem exequeretur: igitur executio finis propter finem, eiusque effectus est. Cum autem finis definitur id, cuius gratia cætera, videlicet media, sunt, ibi implicite asseritur, ipsum finem fieri gratia sui; cum fieri finis, & fieri mediorum ad finem essentialiter coniuncta sint. Deinde, ideo nihil causa efficiens sui metipsum esse nequit, quia causa efficiens ad causandum præviè existere postulat: quare si aliquid se ipsum causaret, existeret prius, quam existeret: hæc autem ratio in fine non militat, cum existentiam ad causandum minime postulet.

CAPVT IV.

Quam causalitatem finis sibi vendicat?

14. Causalitas, siue actio causæ finalis nihil aliud est, quam dependentia illa, qua complacentia finis ab eius cognitione, amor à complacentia, electio ab amore finis, vniusque medij electio ab electione alterius dependent, ac diriguntur. Porro directionem hanc actualem, seu causalitatem finis nonnulli collocant in coexistentia, & aggregato actus dirigentis, & actus directi. Cæterum impugnantur primò: quia stat optimè existere actum dirigentem, & actum directum in eodem instanti reali, quin alter ad alterum dirigat, eumve in actu secundo regulet: actualis igitur directio, & causalitas finis in ea coexistentia non consistit. Consequentia est perspicua. Antecedens probatur: nam potest quis immemor alicuius finis v. g. sanitatis eligere deambulationem gratia alterius finis, & in eodem instanti reali pro posteriori signo rationis recordari prioris finis, nempe sanitatis, eiusque cognitionem, & complacentiam habere: quæ enim in hoc euentu repugnantia, aut contradictio? At tunc daretur coexistentia vtriusque actus absque directione alius ad alium, siue causalitate finali: neque enim fieri potest, ut cognitio, & complacentia finis vilius dirigant ad electionem se natura priorem.

15. Alij secundo eandem sententiam cum moderatione aliqua sequuntur, & existimant directionem actualem, causalitatemque finis, præter coexistentiam iam iam explicatam ulterius involvere voluntatem, qua Deus ex præuisione actus dirigentis concursum præparet, & exhibeat ad actum directum. Verum hæc sententia, licet difficultatem superioris argumenti effugiat, duobus tamen argumentis impugnatur: nam nulla causalitas naturalis superat perfectionem causæ, cuius causalitas est, ut per causalitatem causæ efficientis materialis, & reliquas discurrenti constabit: directio igitur in actu secundo, siue causalitas causæ directiue perfectionem causæ directiue non superat: superaret autem, si actum dirigentem, & actum directum, & quod caput est, diuinam voluntatem concursus sui præparatiam comprehenderet: igitur in eo aggregato collocari non debet. Rursus secundo: actio causæ efficientis in simili aggregato causæ, & effectus adiuncto actu aliquo diuinæ voluntatis constitui posset; quod tamen ipsi aduersarij inficiantur. Dices, hoc postremum non sequi; quoniam assignari nequit obiectum diuinæ voluntatis constituentis simul cum causa, & effectu actionem causæ efficientis, nisi ea voluntas se ipsam velit: haud enim vult solum causam, & effectum, dum influxum causæ in effectum vult: hæc enim duo simul reperiri possunt, absque influxu illo vnius in alium: in quid igitur ea voluntas fertur, nisi in se ipsam feratur, hunc in modum: *volo me ipsam*, quo nihil absurdius, aut ad agendum inutilius dici, vel excogitari potest? At obiectum diuinæ voluntatis, quæ directionem in actu secundo constituit, facile explicatu est; siquidem est actio causæ efficientis, videlicet voluntatis;

aut intellectus actum directum producentis: actio, inquam, illa à Deo volita ex prauisione actus dirigentis.

16.

Impugnatur tamen hæc euasio: quia eadem ratione dici posset, obiectum voluntatis constituentis actionem causæ efficientis, actum intellectus verbi gratia esse causalitatem causæ directiue, quæ in modo consistat: igitur ubi vnus actus sine modo ad alium dirigat, actio effectiua in aggregato, & non in modo superaddito collocanda est. Impugnatur secundo, quia actus dirigens, & actus directus, & actio effectiua actus directi simul existere possunt, absque eo quod alter actus ad alium in actu secundo dirigat, vt numero superiori probauimus: igitur cum Deus vult eam directionem in actu secundo, modum aliquem ab his tribus distinctum vult: aut si eandem directionem constituit, quin eam directè velit, sed potius tria illa speciali modo, quem aduersarij cum dependentia illa ex prauisione diuina explicant: ita similiter actio causæ efficientis diuina voluntate constitui poterit, nimirum si ea voluntas concursus causæ efficientis solum constituat, & non velit, tantumque causam & effectum speciali aliquo tendendi modo velit, & decernat. Tertiò non defuere qui cum P. Ripalda tom. 1. de ente supernat. disp. 48. directionem actualem in prædicto aggregato trium illorum conceptum, & vltèrius in defectu quodam conditionato constituent; vt actus tunc dirigere censeatur; cum insuper verum est, actum directum defuturum, si actus directius deficeret, tunc autem non dirigere; cum verum est, non defuturum, esto actus directius abesset. Hæc sententia iisdem fermè difficultatibus, quibus superior, obnoxia est; vt eas huc applicanti constabit. Deinde ideo actus directus deficeret in absentia actus dirigentis, quia ab eo pendet, ac dirigitur: igitur potius defectus ille conditionatus in ordine ad dependentiam ac directionem actuum, quam è diuerso explicari debet. Præterea aliud est, esse occasionem, aliud esse causam: defectus autem conditionatus vnus actus respectu alterius facere potest, vt alter alterius occasio, non verò causa sit.

17.

Alij aliter rem explicant, & autumant actum directum produci efficienter per actionem essentialiter pendente ab actu dirigente, quoties hic dirigit. Contra tamen primò: quia actio productiua actus directi, & finaliter causati essentialiter pendet à causa materiali, & etiam à causa efficiendi: & tamen neutra ad eum in actu secundo dirigit, sed altera eum efficit, & altera eum recipit: quamuis igitur ea actio à cognitione & complacentia finis essentialiter pendula sit non propter ea eiusmodi cognitio, & complacentia ad eam dirigent. Rursus: si actus intellectus, & voluntatis in actione consistent, vt plures aduersarij censent, fiet sanè ex contraria sententia, actum dependentem ab vno fine, non posse etiam diuinitus pendere, aut dirigi ab alio, à quo antè non dependebat. Consequens autem videtur absurdum. Sequela probatur: nam actio, quæ semel essentialiter non pendet ab aliquo, nunquam potest essentialiter ab eo pendere, cum essentialiter rerum sint inuariabiles: atqui directio, qua de aginus, in ea dependentia essentiali, iuxta contrarios, sita est: qua ergo directione semel caruit effectus finalis, eam nunquam postea poterit sortiri. Atque hinc

obiter sit, ex eadem sententia inferri, innumeras esse definitiones, diuisiones, & argumentationes, descriptiones, ac demonstrationes in materia aliarum scientiarum, omnino irregulares, & à Dialectica minimè dirigibiles: etenim in aliis scientiis plures intellectiones (quæ, vt i supponimus disputandi gratia, actiones sunt) essentialiter non pendent ab actibus Dialecticæ, eæ videlicet, quæ absque directione Dialecticæ de facto fiunt: igitur plures se ipsis ab actibus Dialecticæ essentialiter pendere nequeunt, ac per consequens neque ab iis dirigi: quod tamen quis incredibile non censeat? Postremo alij directionem istam, causalitatem que finis in ente rationis, & fictitio constituunt: quorum tamen opinionem lib. 2. Dialecticæ abundè profligauimus.

18.

Nostra sententia sit, directionem istam actualem consistere in modo quodam vero, & reali, qui inter actum dirigentem, & actum directum medius, & hoc prior, illoque posterior sit: haud aliter ac causalitas causæ efficientis in modo distincto communiter constituitur. Porro inter hos modos non vnum discrimen interuenit: nam primò munus vnus est efficere, alterius verò dirigere, ac mouere, quæ longè diuersa apparent: secundo alter est necessarius ad existentiam effectus, alter solum utilis, & proficiuus: tertiò vnus circa solum effectum versatur, alter verò circa effectum, & eius effectiorem, ad eam dirigendo, & mouendo. Tandem alter simpliciter facit, alter secundum quid duntaxat: vtriusque natura ex sequentibus obiectionibus amplius elucescet.

19.

Obiicies primò: actio illa directiua, cum sit ens reale, realiter producit: sed non per aliam actionem, ne detur actionis actio, & sic in infinitum procedamus: igitur per se ipsam producit, ac efficitur: igitur est actio causæ efficientis: falso igitur directio in modo ab actione causæ efficientis distincta constituta à nobis est. Respondeo, dari posse actionis actionem distinctam, in diuerso tamen genere: nam actio intentionalis, amor scilicet, & cognitio per actionem physicam à se distinctam, iuxta innumeros Authores, producit: causalitas etiam causæ materialis, siue passio per actionem effectiuam à se distinctam, iuxta non paucos probabiliter opinantes producit. Denique in diuinis generatio passiuæ Filij; siue, quæ perinde est, ipsa filiatio per generationem actiuam, nimirum paternitatem verè producit: cur ergo actio directiua per actionem effectiuam à se distinctam produci nequeat absque vllò progressu in infinitum? qui tantum locum habet, cum vna actio per aliam eiusdem generis producit, effectiua v.g. per aliam effectiuam: non enim potior est ratio, cur prima effectio secundam, quàm secunda tertiam, tertia quartam, & sic in infinitum terminent: omnes namque similes sunt.

20.

Obiicies secundo: cum ex cognitione alicuius obiecti illud voluntas liberè amat, directio cognitionis ad amorem ab actione effectiua amoris indistincta est: igitur idem seruata proportionem dicendum est de actibus non liberis, quoties alij ad alios dirigunt. Consequentia videtur bona. Antecedens probatur, nam directio illa in actu secundo non est posterior effectiue amoris; aliàs tarda, & inutilis foret: nec illa est prior; aliàs euerteter libertatem talis actionis effectiue amoris, qua nimirum prior est, & cum qua aliunde essentialiter connexa est; eo quod amor

amor dirigi in actu secundo, & non effici, ne diuinitus possit: igitur necessario effectiorem amoris concomitatur, ac proinde cum illa identificatur: cur enim, si distinctæ essent, prius natura, ac posterius existere nequirent? Respondeo, me non inficiari actionem directiuam alicuius actus, & actionem eius effectiuam in eandem coalescere, verum id non ex natura, & conceptu actionum, sed ex natura peculiari actus, & eius libertate oritur: proinde non est, cur in actibus suapte natura non liberis actio eorum effectiua, & directiua non distinguantur.

CAPVT V.

Qua agentia propter finem operentur?

21.

Creaturam rationalem, qualis est homo, & Angelus, propter finem operari omnibus exploratum est: vnde tota huius capitis controuersia ad Deum, & creaturas insensibiles, & irracionales reuocatur. Pro quibus prima assertio sit, Deus operatur propter finem. Hæc assertio suadetur primò ex sacra pagina: *uniuersa propter semetipsum operatus est Deus.* Prouerb. 16. & alibi sæpe. Secundò quia operari propter finem inuoluit perfectionem simpliciter simplicem, id est omnis imperfectionis expertem: illud autem catholicè controuerti potest, quæ operationes Dei sint propter finem, immanentes, an transeuntes? eæ uero, quæ ad extra sunt, an potius eæ, quæ ad intra sunt, nimirum uolitiones ipsæ Dei, quibus aliquid intendit, aut eligit? Communior Scholasticorum sententia est, solas priores operationes Dei esse propter finem, posteriores uero, nempe uolitiones Dei, non esse propriè propter finem, sed propter rationem formalem: quod multipliciter suaderi potest. Primò, quia finis est cuius gratia aliquid fit: atque adeo id solum propriè propter finem esse potest; quod propriè fieri potest: at uolitio Dei immanens id cum reliquis prædicatis Dei commune fortitur, quod fieri propriè nequeat; iuxta illud Symboli: *genitum, non factum.* Deinde finis, & causa finalis generaliter fando in idem coincidunt: sicut forma v. g. & causa formalis in idem recidunt: at diuinæ uolitionis nulla causa finalis esse nequit: siquidem diuina uoluntas vno, eodemque realiter actu finem intendit, & media eligit: vnde diuina intentio tam nequit esse causa finalis diuinæ electionis, quam idem nequit esse causa sui ipsius.

22.

Verum oppositum longè probabilius arbitror: tum quia cum finis definitur, cuius gratia aliquid fit, *ly fit* non de actione physica, sed de intentionali, & affectiua explicari debet, ut sensus sit, finem esse cuius gratia aliquid amatur, aut quod gratia sui amatur: at Deus à semetipso gratia sui amatur, idque antequam aliquid ad extra operetur: igitur finis est, munusque finis exercet, antequam ad extra quidquam operetur; atque adeo in ordine ad operationes suas ad intra: quo fiet, ut hæc propter finem non esse nequeant. Tum quia uolitio interna Dei ad eius infinitam, summamque bonitatem propter ipsam terminatur, ut certo certius est, ergo illam respicit non solum tanquam rationem formalem, ut aduersarij philosophantur, verum etiam tanquam finem: alio-

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

qui pari licentia dici posset, creaturas à Deo produci propter semetipsum, tanquam propter rationem formalem, non uero tanquam propter finem: vnde nullum nobis suppeteret fundamentum ex sacris literis ad probandum, Deum operari propter finem: quod enim asserunt Deum omnia propter semetipsum operari, & similia testimonia nō de fine, sed de ratione formali explicari possent. Tum quia in creatis principium produciens realiter, & causa efficiens reciprocantur, & tamen in Deo minime recurrunt, ut in mysterio Trinitatis cernere est: igitur quamuis in creatis principium finale, ut ita loquar, siue finis cum causa finali conuertatur (quod etiam falsum esse cap. 2. ostendimus) ceterum in diuinis non coincident: atque adeo uolitio Dei interna propter finem esse poterit, quin causam finalem sortiatur. Tum demum, quia causa finalis est causa intentionalis, & iuxta plerisque aduersarios impropria, & metaphorica: igitur quamuis ex eo, quod diuinæ uolitionis diuina bonitas finis sit, rectè inferatur, aliquid esse causam finalem sui, nihil absurdi inferri, aut deduci poterit, ut cap. 3. propè finem exposuimus.

Secunda assertio sit: agentia naturalia, & insensibilia non operantur propter finem, qui respectu illorum finis sit, siue ad quem ipsa se moueant, aut determinent. Probatur assertio, quia nullum agens potest operari propter finem, ad eum se mouere, quin illum cognoscat, & intendat: at agentia naturalia, & insensibilia nullum finem cognoscere, aut intendere possunt: ergo &c. Maior probatur, quia, si quis amico poculum ueneno temperatum propinet, inscius mali, quod propinat; is sanè neutiquam poculum illud amico propinabit eo fine, ut mortem ascescat; nec amici mortem uoluit finem sibi præstituit, quantumuis aliquid ad mortem amici utile ponat: non alia ratione, nisi quia mortem amici ex ea actione sequitur minimè cognoscit, aut intendit: igitur nullum agens potest operari propter finem, quin eum cognoscat, & intendat: enim uero agentia naturalia operari possunt propter finem, non qui finis sit respectu illorum, sed qui finis sit respectu agentis primi; & in quem non ipsa se agant, aut moueant, sed in quem à primo agente per intellectum, & voluntatem agantur, & moueantur: quo spectat tritum illud axioma, *opus nature est opus intelligentia:* & illud effatum Aristotelis 4. de generat. animal. capite 4. omnia, quæ natura, vel arte sunt, ratione aliqua sunt.

Assertio tertia sit: bruta non operantur propriè propter finem, qui respectu illorum finis sit. Probatur assertio, quia agens, quod operatur propter finem, rationem aliquam habet eius, quod operatur: cum finis ratio motiua, siue ratio propter quam definiatur: at bruta propriè loquendo nullam habent rationem eius, quod operantur: ergo propter finem propriè non operantur. Minor probatur, quia cum bruta irrationalia, & ratione carentia sint; sanè eius, quod operantur, nulla ratio propriè sumpta ab iis exigi potest: quo arguendi genere usus est Bernardus serm. 81. in cant. ubi de brutis ita loquitur: *inde est, quod non indicantur, quia non indicant; quoniam quippe ratione ab iis exigatur ratio, quam non acceperunt?* Rursus: si belluæ propter finem operari possent, vnum propter aliud uelle, & amare possent,

S 2

possent,